

Kurzus kódja(i): FLMD16-312.18

Kurzus címe: A szatíra formái a 70–80-as évek magyar filmművészetében

Tanár neve: Gelencsér Gábor

Kurzus időpontja, helye: kedd 12.30–14.00 -135

Kurzus típusa: szeminárium

Kurzus leírása: A szatíra az 1950-es évek második felétől van jelen a magyar filmtörténetben, előbb szatirikus vígjátékok, majd szerzői szatírák formájában. Utóbbiak némiképp megkésve, a 60/70-es évek fordulójától jelennek meg magyar modernizmusban; számos szerzőhöz, témához, karakterhez köthetők, s igen változatos a formaviláguk. A kurzus ebbe az igen sokszínű, ugyanakkor hasonlóképpen felforgató jelentésű és formabontó karakterű filmkorpuszba nyújt betekintés egy-egy alkotó és témakör felidézésével, illetve egy ehhez kapcsolódó film részletes elemzésével

Elsajátítandó kompetenciák: képesség: művészeti jelenségek történeti elemzésének, kritikai értelmezésének képessége magyar filmtörténeti kontextusban
attitűd: a művészeti jelenségek társadalmi háttérének minél alaposabb megismerésére
autonómia és felelősség: tudatos reflexió a művészeti jelenségek történeti és kulturális beágyazottságára

Módszer: az egyes művek szoros elemzése közös szemináriumi munka keretében

Kurzus teljesítésének követelményei: - a kövér betűvel kiemelt filmek ismerete, szakirodalmi olvasottság
- szemináriumi kiselőadás az egyes tematikákból vagy házi dolgozat (terjedelem: 8–12.000 karakter; beadási határidő [print]: május 14. [utolsó óra]; értékelés: május 20. 9–11 h, 250. sz.)

- Témák és kötelező filmek:**
1. febr. 12.: Bevezetés
  2. febr. 19.: Az első modernista szatirikus: Gyarmathy Livia (***Ismeri a szandi mandit?***, 1969; *Álljon meg a menet*, 1973)
  3. febr. 26.: Lírai hang: Böszörményi Géza (***Madárkák***, 1971; *Autó*, 1974; *Szívűr*, 1981)
  4. márc. 12.: Abszurd hang: Bacsó Péter (***Forró vizet a kopaszra***, 1972; *Ereszd el a szakállamat!*, 1975; *Zongora a levegőben*, 1976)
  5. márc. 19.: Parabolikus szatírák (Kardos Ferenc: *Egy örült éjszaka*, 1969; Gazdag Gyula: *A sípoló macskakő*, 1971; Sára Sándor: ***Holnap lesz fácán***, 1974)
  6. márc. 26.: Történelmi szatírák (Máriássy Félix: ***Imposztorok***, 1969; Révész György: *Volt egyszer egy család*, 1972; Lányi András: *Segesvár*, 1974)
  7. ápr. 2.: Bűnügyi szatírák (Várkonyi Zoltán: ***Emberrablás magyar módra***, 1972; Magyar József: *Illatos út a semmibe*, 1974)
  8. ápr. 9.: Szatíra és önreflexió (Bácskai Lauró István: ***Gyula vitéz télenyáron***, 1970; Sándor Pál: *Régi idők focija*, 1973; Gazdag Gyula: *A kétfenekű dob*, 1977)
  9. ápr. 16.: Felesleges emberek (Dömölky János: *A kard*, 1976; Rózsa János: *Pókfoci*, 1976; Kardos Ferenc: ***Ékezet***, 1977)
  10. ápr. 30.: Lakásszatírák (Rényi Tamás: *Reménykedők*, 1971; Oláh Gábor: *Fogjuk meg és vigyék!*, 1978; Gothár Péter: ***Ajándék ez a nap***, 1979)
  11. máj. 7.: Groteszk és/vagy szatíra (Szász Péter: *Egy kis hely a nap alatt*, 1973; *Szépek és bolondok*, 1976; András Ferenc: ***Veri az ördög a feleségét***, 1977)
  12. máj. 14.: Parodisztikus (betiltott) szatírák (Gazdag Gyula: ***Bástyasétány hetvennégy***, 1974/1984; Jeles András: *Álombrigád*, 1983/1989)

Kötelező irodalom: Almási Miklós: Az elkötelezett nevetés. A Filmművészek Szövetségének javaslatához. *Filmkultúra*, 1975/6. 11–15.
Benke Attila: Kényszerházasságok. A magyar bűnügyi vígjátékok 1969–1989.

Metropolis, 2014/4. 20–37.

Bérczes László: A groteszk új vonásai a magyar filmben. Újabb filmvígjátékaink emberábrázolása. *Filmkultúra*, 1978/3. 42–45.

Böszörményi-Nagy Orsolya: Töredékesség és anarchia. A burleszk és a modernizmus kapcsolódása a hatvanas magyar filmjeiben. *Metropolis*, 2014/4. 6–18.

Gelencsér Gábor: A legvidámabb barokk. Az államszocialista korszak komikus formái, különös tekintettel a szerzői szatírákra. In: Kárpáti György (szerk.): *A vígjáték. Válogatott tanulmányok*. KMH Print Kft., Budapest, 2018, 257–297.

Gelencsér Gábor: *A Titanic zenekara. Stílusok és irányzatok a hetvenes évek magyar filmművészetében*. Osiris, Budapest, 2002, 334–381.

Gulyás István: Mit ér a filmvígjáték, ha magyar? *Filmkultúra*, 1983/6. 5–17.

Gyertyán Ervin: Az elveszett vígjáték. *Filmkultúra*, 1976/3. 5–21.

Hirsch Tibor: Utak és csapdák. A haza filmvígjáték 1945–1990 között.

filmtörténet.hu <http://archiv.magyar.film.hu/filmtortenet/mufajok/utak-es-csapdak-a-hazai-filmvigjatek-1945-1990-kozott-mufajelemzes.html>

Szalay Károly: *Mai magyar vígjáték. Beteljesülések és elszalasztott lehetőségek*. Magvető, Budapest, 1978.

Szalay Károly: Sablonok és kitörések. Jegyzetek a mai magyar vígjátékról. *Filmkultúra*, 1971/1. 51–58.

Török Ervin: *A szatíra diskurzusai a modernítésben*. Szeged: Pompeji, 2014, 212–240.
